

Forskerinterview

Se tidligere forskerinterviews her: www.djoef.dk/forskerinterview

Af Lars Lønstrup, freelancejournalist / Foto Martin Dam Kristensen

Alf Ross' kamp for anerkendelse

Forfatter og dr.jur. Jens Evald søger i en ny bog om Alf Ross ind bag det kendte billede af en streng logiker og retsvidenskabsmand. Ross var en følsom sjæl, der kæmpede hårdt for anerkendelse i både sit private og professionelle liv, fortæller bogen.

"Tør jeg? Kan jeg? Er jeg stærk nok?" skrev den 24-årige jurist Alf Ross i et brev hjem.

Han var i Tyskland på studieophold, brevet var til hans senere kone, Else-Merete, og tvivlen angik hans valg af emne til den forestående doktordisputats.

"Stærk nok, Alf, naturligvis er du stærk nok," svarede hun og fortsatte:

"Er et retsfilosofisk emne ikke for dig den bedste måde at gøre dig din livsanskuelse klar? Arbejd dog her for ideen, og arbejd ikke fordi du vil have et godt resultat i form af en docentstilling."

Og sådan blev det. Alf Ross kastede sig over retsfilosofien – velvidende at det var risikofyldt, fordi hans emne var nyt og ukendt for de danske professorer, som skulle bedømme disputatsen og i sidste ende afgøre, om han med tiden kunne få en stilling som forsker og underviser i Danmark.

Og Alf Ross' bange anelser kom til at holde stik. De første mange år af hans videnskabelige karriere blev hård og stenet, men om det var på grund af dette tidlige karrierevalg eller på grund af hans egen – ifølge kritikere – stejle og arrogante natur besvares ikke endeligt i en ny biografi om Alf Ross.

Biografiens forfatter, dr.jur. Jens Evald, lægger i stedet begge tolkningsmuligheder frem. Evald beskriver Ross' kamp for at sætte sig igennem i den hjemlige juridiske verden i 1930'erne og 1940'erne og fører læseren

frem til storhedstiden i 1950'erne og 1960'erne, hvor Alf Ross blev regnet for en af de største inden for sit felt i både Danmark og det udland, som i karrierens første halvdel havde mere blik for Alf Ross' kvaliteter, end man havde i hans eget fødeland.

Jens Evald er professor i retslære ved Aarhus Universitet – og dermed en af Ross' nutidige arvtagere. Han har skrevet andre juridiske biografier, men den nye om Alf Ross (der levede 1899-1979, red.) har været den vanskeligste, fortæller Jens Evald:

“Havde Alf Ross følelsesmæssige problemer, forsøgte han at løse dem med sin videnskabelige livsanskuelse

Jens Evald, forfatter

"Kildematerialet var enormt og kan sammenlignes med et fly, der er styrtet ned. Først skal man samle alle skrogets dele og finde ud af, hvor hver enkelt lille del hører til, og først da kan man overhovedet begynde at skrive. Ud over Ross' eget omfangsrige værk og interviews med tidligere kolleger og familemedlemmer har jeg haft adgang til Alf og Else-Meretes breve og dagbøger gennem mere end 50 år."

Alf Ross nærrede en grænseløs respekt for videnskaben som autoritet, og det satte sig igennem i både hans private og professionelle liv, skriver du. Kan du eksemplificere hvordan?

"Havde Alf Ross følelsesmæssige problemer, forsøgte han at løse dem med sin videnskabelige livsanskuelse. Det betød, at hans kone og børn ofte havde svært ved at diskutere spørgsmål, som Alf Ross mente at have et sikkert svar på. Else-Merete, der selv var akademiker og blandt andet sad i Folketinget (1960-1973, red.) for Det radikale Venstre, kaldte ham et 'hjernemenneske' og følte sig ofte intellektuelt underlegen. Ægteskabet var præget af sidespring fra begge parter og var i perioder ved at bryde, men det skete aldrig. I et brev kort før sin død i 1976 fortalte Else-Merete en veninde om 'en knælende og grædende' Alf Ross, der under indtryk af hendes sygdom havde sagt, at 'dybest i sit hjerte elsker han mig'. Historien fortæller om en anden og mere følsom side af Alf Ross end den strenge logiker og retsvidenskabsmand, som han selv præsenterede for offentligheden."

I dine tidligere biografier holder du dig strikt til det juridisk-faglige livsforløb. Hvorfor har du inddraget privat materiale i din beskrivelse af Alf Ross?

"For det første foreligger materialet jo i arkiverne efter Alf Ross, for det andet viste materialet →

– da jeg kom dybere ned i de efterladte breve og dagbøger – klare sammenhænge mellem liv og værk. Og endelig kan jeg ikke løbe fra et lille SE og HØR-gen i mig selv, som jeg tror, de fleste biografiskrivere og læsere vil nikke genkendende til. Jeg var nysgerrig efter at komme bag det kendte billede af Alf Ross og finde flere nuancer i portrættet af manden.”

Da den 27-årige Alf Ross i 1926 afleverede sin disputats til bedømmelse på Københavns Universitet, blev den ikke blot forkastet. Bedømmelsesudvalgets afgørelse indeholdt og så angreb på hans person:

”Ja, modviljen kom til udtryk i formuleringer som ’åndelig ørkenvandring’ og ’unaturligt og søgt’. Og den kan nok bedst forklares med, at medlemmerne af bedømmelsesudvalget, anført af professor Frederik Vinding Kruse, i

støtte og opbakning fra sit internationale netværk, som han opbyggede allerede i 1920’erne. Han sørgede fra begyndelsen for at få oversat alle sine arbejder, så kolleger i udlandet kunne læse med, og det gav ham et navn i den internationale retsfilosofiske verden.”

Hvad var det, Alf Ross skrev og sagde, der var så kontroversielt i datidens danske juridiske miljø?

”Alf Ross ville en retsvidenskab, der beskriver ’retten som den er, ikke retten som den bør være’. Han ville ikke have noget med rettens oprindelse at gøre, og al moral og psykologi skulle forvises fra retsvidenskabens område som uvidenskabelige fænomener. Et af hans mest citerede udsagn er, at retfærdigheden er en skøge, der stiller sig til rådighed for enhver, og derfor må retsvidenskabsmanden for-

☛ Han ville ikke have noget med rettens oprindelse at gøre, og al moral og psykologi skulle forvises fra retsvidenskabens område som uvidenskabelige fænomener

Jens Ewald, forfatter

forvejen kendte Alf Ross som en lidt for selv-sikker, smilende og overlegen stud.jur. på Københavns Universitet. Nu kom han så med en afhandling, der i vid udstrækning undsagde professorernes eget retsfilosofiske grundlag. Og så følte de vel trang til at statuere et eksempel.”

Hvilke konsekvenser havde den forkastede disputats for Alf Ross?

”Hans helbred var allerede nedbrudt af det hårde og forcerede disputatsarbejde. Nu gik han helt ned med flaget, fik et nervesammenbrud og blev indlagt på psykiatrisk afdeling. Og selvom afhandlingen tre år senere førte til en doktorgrad ved universitetet i Uppsala, hvor Ross i professor Hagerström havde en af de meningsfæller, han savnede i Danmark, så var kampen for hjemlig anerkendelse kun lige begyndt. Ross kunne dog i alle årene regne med

holde sig til retten som et socialt faktum, som et andet Ross-dictum lyder. Den gode jurist skal – på linje med naturvidenskabsmanden, der sidder bøjet over sit mikroskop – forholde sig neutralt og beskrivende til sin genstand, mente Ross. Og med den opfattelse stødte han frontalt sammen med Vinding Kruse, der interesserede sig levende for rettens oprindelse og blandt andet fremsatte den antagelse, at retten er opstået ved en art kollektiv menneskelig følen sig frem til ret og uret.”

Blev Alf Ross og Frederik Vinding Kruse nogen-sinde forsonet?

”Nej, kort efter at den 50-årige Alf Ross overtog Vinding Kruses professorat i retslære ved Københavns Universitet, befandt de sig i en situation, hvor det var naturligt at hilse. Vinding Kruse stak hånden frem, men Alf Ross valgte at ignorere ham for øjnene af blandt andre

Vinding Kruses voksne søn, Anders. Da Else-Merete hørte om episoden, skrev hun: ’Jeg ved, at den mand har gjort dig en masse ondt og en stor uret, men jeg kan ikke føle andet, end at du gjorde dig selv lille ved ikke at give ham hånden, den dag hans søn havde disputeret.’”

Alf Ross trak sig tilbage fra sit professorat i 1969 og døde ti år senere. Hvilken betydning har han haft for senere generationer af danske jurister?

”Han er i sine første bøger ikke let at læse med alle disse lag af tunge retsfilosofiske overvejelser, men han har nok inspireret mange med sin opfordring til ’klarhed i tanken’. Hans efterfølger som professor i retslære ved Københavns Universitet, Preben Stuer Lauridsen, har skrevet kritisk om Alf Ross’ mange lån fra udenlandske retsfilosoffer, der præger hans værker, mens tre andre fremtrædende københavnerjurister, Hans Gammeltoft-Hansen, Isi Foighel og Henrik Zahle, i et festskrift kort før årtusindskiftet udnævnte Ross til ’en af de mest betydningsfulde jurister i dette århundrede’. Blandt juristerne på Aarhus Universitet har Alf Ross aldrig haft den samme betydning som i København. Jeg tror, den påvirkning, Ross har givet videre, i høj grad har været forbundet med hans personlighed som underviser og vejleder.”

Har dit eget indtryk af Alf Ross ændret sig gennem arbejdet med biografien?

”Ja, afgjort. Før så jeg ham kun som en kantet og arrogant realist. Men i dag kan jeg bedre forstå, når ældre kolleger fortæller mig, at de oplevede ham som en indfølelse og forstående hjælper – også når de selv havde vanskeligheder og stod i svære livssituationer.” ■

‘Alf Ross – et liv’ er udkommet på Djøf Forlag.

